

บทที่ 5

บทสรุป

การวิจัยเรื่อง “ปรัชญาการเมืองในสามก๊กด้วยเรื่องความยุติธรรม” ได้ทำหน้าที่ของตัวเองจบสิ้นลงแล้วหลังจากที่พบว่า “ความยุติธรรม คือ ผลประโยชน์ของผู้แข็งแกร่งกว่า” ซึ่งข้อสรุปนี้ก็ไม่แตกต่างจากความหมายความยุติธรรมของ ทราซิมาคัส (Thrasymachus) ในบทสนทนาเรื่อง The Republic ของเพลโตที่กล่าวว่า “I say That The just is nothing other than the advantage of the stronger”¹

และเมื่อตีความหมายของคำว่า “ผู้แข็งแกร่งกว่า” ในตัวบทสามก๊กก็จะพบว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิด “ความแข็งแกร่งกว่า” นั้นมีอยู่หลายปัจจัยแตกต่างกันไปในแต่ละก๊ก เช่น รูปร่างหน้าตา, คุณธรรม, ปัญญา, ซาติตระกูล ฯลฯ ปัจจัยต่างๆเหล่านี้มีผลทำให้คนในได้ฟ้าได้กลายเป็นผู้แข็งแกร่งกว่า และเมื่อตีความให้ลึกกลงไปแล้วจะพบว่าเบื้องหลังของการที่แต่ละคนจะได้มีคุณสมบัติใดๆ หรือ ปัจจัยใดๆ ที่ก่อให้เกิดความแข็งแกร่งกว่านั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดเรื่อง “T'ien Ming” หรือ “ฟ้าลิขิต” หมายความว่าปัจจัยใดๆก็ตามที่ทำให้มนุษย์ได้เป็น “ผู้แข็งแกร่งกว่า” นั้นแท้จริงแล้วเป็นไปตามเจตจำนงของฟ้า กล่าวคือคุณสมบัติอันโดดเด่นของแต่ละคน รวมทั้งชีวิตของมนุษย์นั้นอยู่ภายใต้กฎของฟ้า ดังนั้นคำว่า “ผู้แข็งแกร่งกว่า” ในตัวบทสามก๊กจึงหมายถึง “ผู้ที่ฟ้าประกาศิตมาให้เป็นผู้แข็งแกร่งกว่า”

คำตอบของงานศึกษานี้ที่ว่า ความยุติธรรมในสามก๊ก คือ “ผลประโยชน์ของผู้แข็งแกร่งกว่า” และ “ผู้แข็งแกร่งกว่า” ในตัวบทสามก๊ก คือ “ผู้ที่ฟ้าประกาศิตมาให้เป็นผู้แข็งแกร่งกว่า” คงจะไม่เป็นการทวนกระแสสหัสวรรษที่ผู้คนทั่วโลกตื่นตัวไปกับความทันสมัยและเทคโนโลยี แม้ว่างานศึกษานี้จะเกิดขึ้น ณ บริบทเวลาช่วงต้นปี ค.ศ.2,000 ที่เป็นช่วงเวลาที่เผ่าพันธุ์มนุษย์โลกส่วนใหญ่ตกเป็นทาสทางความคิดของวิทยาศาสตร์, ระบบ และ เทคโนโลยี แต่ผู้ศึกษากลับมาสรุปว่า “ความแข็งแกร่งกว่าของมนุษย์นั้นมาจากสรวงสวรรค์” คำสรุปดังกล่าวนี้หวังว่าจะไม่ก่อให้เกิดความอึดอัดใจให้แก่ผู้ที่เคยชินกับการอ่านงานของนักทฤษฎีการเมืองกระแสหลักมากเกินไปนัก ซึ่งอันที่จริงแล้วเรื่องราวในระยะต้นๆของการศึกษาการเมืองนั้นก็ปะปนอยู่กับเรื่องราวของเทพกรณีย์อยู่แล้ว (เช่น ในอุดมรัฐก็มักอ้างซุส ซึ่งเป็นเทพที่แข็งแกร่งกว่าเทพใดๆในกรีก) ดังนั้นเรื่องราวการศึกษาประเด็นปรัชญาการเมืองว่าด้วยเรื่องความยุติ

¹Plato, The Republic of Plato translated by Allan Bloom (New York: Basic books, 1968c), p. 15

ธรรมในสามก๊กจึงได้สรุปด้วย สิ่งที่เป็นเสมือนสิ่งที่ไม่เคยมี แต่ก็มีอยู่เสมอๆ แม้ว่าในทุกวันนี้จะมีการผนวกโลกให้ติดต่อกับเรื่องราวที่ต้องตามสมัยให้ทันไปเรื่อยๆอยู่เสมอๆ แต่ในทางการเมืองแล้วเรายังคงต้องการผู้ปกครองที่มีลักษณะเป็นวีรบุรุษแสนดีผู้ยิ่งใหญ่ในตำนาน โบราณดุจเทพยดามากกว่าผู้ปกครองที่เป็นนักทดลองพุดจาเป็นสูตรเคมีอยู่ดี

ถ้าจะว่าไปแล้วผู้ปกครอง และ ระบอบการปกครองที่ดีในอุดมคติของมนุษย์ที่เรียกร่องไขว่ขว้ากันมานานแสนนานก็ไปไม่ได้ไกลกว่าการลอกเลียนแบบมาจากเทพยดาบนสวรรค์ คนจีนในสามก๊กต่างยอมรับกันดีว่าสรรพสิ่งในใต้ฟ้าอยู่ในอาณัติของฟ้าหรือสวรรค์แล้วจึงยอมรับความสามารถ หรือยอมรับอำนาจที่เหนือกว่าของมนุษย์ผ่านทางเจตจำนงของสวรรค์ โดยถือว่าถ้าฟ้าประกาศิตให้เป็นไปอย่างไรแล้วใครก็ขัดไม่ได้ ดังนั้นเมื่อฟ้าประกาศิตให้ใครมาปกครองก็อย่าขัดจินมติของฟ้าเลย เพราะมันเป็นไปไม่ได้ที่จะต่อต้านผู้แข็งแกร่งกว่าโดยอาณัติของฟ้านั้น

การที่บุคคลใดๆ ได้รับประกาศิตจากฟ้าให้ปกครองใต้ฟ้าแล้วได้ปกครองใต้ฟ้าอย่างสงบสุขนั้นย่อมเป็นสิ่งที่ยุติธรรม แต่ถ้าผู้ปกครองดังกล่าวละเมิดกฎของสวรรค์ ทำร้ายประชาชน ฟ้าก็จะไม่เมตตา บุคคลผู้นั้นก็ไม่มี ความชอบธรรมที่จะดำรงอยู่ในตำแหน่งครอบครองใต้ฟ้า ในสามก๊กได้อธิบายถึงสิ่งเหล่านี้อยู่ตลอดเวลา และทุกครั้งที่เราได้ครองใต้ฟ้าก็มักจะอ้างใน ประกาศิตของฟ้าอันนี้ ทำให้เกิดความความยุติธรรมในสามก๊กได้ว่า ความยุติธรรม คือ การที่ผู้ที่แข็งแกร่งกว่าต่างก็อ้างอิงความชอบธรรมทางการเมืองจากสิ่งที่อยู่เหนือการควบคุมของมนุษย์ ซึ่งในบริบทจีนรวมทั้งสามก๊กต่างยึดถือแนวคิดเรื่องอำนาจสูงสุดของ “ฟ้า” หรือ “สวรรค์” ในแง่การอ้างอิงความชอบธรรมทางการเมืองจาก “เหียน” หรือ “ฟ้า” ซึ่งเป็นแนวคิดสูงสุดของคนในสามก๊กยอมทำให้การใช้อำนาจในการกำหนดสิ่งต่างๆ ในใต้ฟ้าของผู้แข็งแกร่งกว่าเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องและควรจะเป็นหรือกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่ยุติธรรมที่ผู้ที่ฟ้าลิขิตให้ปกครองจะเป็นผู้ปกครองบ้านเมือง

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาทางการเมืองที่อยู่ในขอบข่ายของปรัชญาการเมืองนั้นยังมีอยู่น้อยมาก วิธีการศึกษาวิจัยในงานศึกษาดังกล่าวมักครอบคลุมอยู่แค่ การวิจัยเชิงปริมาณ กับ การวิจัยเชิงคุณภาพ รวมทั้งอาจารย์ที่ทำการสอนวิชาประเภทวิจัยสังคมต่างๆ ไปก็มักสอนอยู่แค่สองวิธีวิจัยข้างต้นราวกับในโลกนี้

ไม่มีวิธีการวิจัยที่เรียกว่า textual analysis หรือการตีความตัวบท ทำให้ขาดตัวอย่างของงานศึกษา
ปรัชญาการเมืองในประเทศไทย

การศึกษาแนว textual analysis เป็นแนวการศึกษาที่เปิดมิติทางความคิดรวมทั้ง เปิดโอกาสให้ผู้
ศึกษารักในความรู้ที่แท้จริงของตัวแปรต่างๆในโลกอย่างไม่จำกัด เช่น ตีความการร้องไห้ในสามก๊กว่า
ทำไมคนในสามก๊กถึงชอบร้องไห้?และเกี่ยวข้องกับประเด็นทางการเมืองหรือไม่ หรือ การตีความความ
หมายของการปกครองโดยการไม่ปกครองในคัมภีร์เต๋าแต่จริง เนื่องจากการศึกษาหาความรู้ในบางอย่าง
เราไม่สามารถไปเก็บข้อมูลจริงได้ เช่น เราไม่สามารถย้อนไปดูแนวคิดเรื่องการแยกขยะในสมัยกรุงศรี
อยุธยาได้ หรือเราไม่สามารถแจกแบบสอบถามให้กับทหารของเล่าปี่เพื่อเก็บข้อมูลทำการศึกษาวิจัยได้
ได้ ดังนั้นแนวการศึกษาแบบ textual analysis นี้จึงเป็นกระบวนการหาความรู้ที่น่าจะเป็นทางออกของ
คำถามบางประการได้ดีกว่าแบบอื่น อีกทั้งการตีความตัวแปรอื่นๆ หรือถอดสัญญาณในกระบวนการหา
ความรู้แบบตีความตัวบทนี้ยังนำมาซึ่ง “การรู้จักตัวเอง” มากยิ่งขึ้นว่าเราคิดกับสิ่งนั้นอย่างไร

ผู้เขียนงานศึกษาชิ้นนี้จึงขอเสนอแนะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เปิดโอกาสให้มีการศึกษาแนวนี้มากยิ่งขึ้น
ขึ้น เพื่อประโยชน์แก่ตัวผู้ศึกษา, วงวิชาการ และเป็นการทำลายกำแพงทางความคิดให้หมดสิ้นไป

2. ประเด็นเรื่องความยุติธรรมคืออะไร? เป็นปัญหาอมตะที่ยังไม่จบสิ้น และดูเหมือนจะ
เป็นปัญหาที่ขยายขนาดกว้างขึ้นเรื่อยจึงเป็นประเด็นปัญหาที่น่าสนใจทำการศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างมาก
เราสามารถตีความประเด็นเรื่องความยุติธรรมได้อย่างกว้างขวาง อีกทั้งความยุติธรรมยังสามารถไปจับ
กับตัวแปรอื่นได้มากขึ้น กล่าวคือ สามารถศึกษาประเด็นเรื่องความยุติธรรมโดยเฉพาะ หรือ ความยุติ
ธรรมตามธรรมชาติคืออะไร? หรือนำความยุติธรรมไปตีความกับตัวแปรอื่น เช่น ความยุติธรรมในการ
ใช้และทำร้ายร่างกายของคน กรณีศึกษาเรื่องการฆ่าตัวตายยุติธรรมหรือไม่ เป็นต้น

ขณะนี้ได้มีการมองปัญหาความยุติธรรมเป็นสองสถานะ คือ มีความยุติธรรมที่แท้จริงอันไม่ขึ้น
ต่อบริบท กับ ความหมายของความยุติธรรมนั้นแตกต่างกันขึ้นอยู่กับแต่ละบริบท สำหรับงานเขียนชิ้นนี้
ได้ข้อสรุปว่าคำตอบของความยุติธรรมในสามก๊กซึ่งคำตอบที่ได้ก็เหมือนกับความยุติธรรมในอุดมรัฐ
สำหรับผู้เชื่อในแบบแรกคือความยุติธรรมเหมือนกันทุกบริบท อย่างน้อยความยุติธรรมในสามก๊กก็
เหมือนกับในอุดมรัฐ อาจมีผู้สนใจทำการศึกษาต่อไปก็ได้ว่า มีความยุติธรรมในบริบทใดเหมือนกับสาม

กึ่งและอุดมรัฐอีกหรือไม่ เพื่อจะได้เป็นข้อสนับสนุนที่แข็งแกร่งกว่า “ความยุติธรรมที่แท้จริงย่อมเหมือนกันทุกบริบทคือ ผลประโยชน์ของผู้แข็งแกร่งกว่า

และสำหรับพวกที่เชื่อไม่มีความยุติธรรมอย่างแท้จริง มีแต่ความยุติธรรมเฉพาะบริบท งานเขียนชิ้นนี้ได้ทำหน้าที่ศึกษาความยุติธรรมในสามก๊กแล้ว จึงอาจจะมีการศึกษาความยุติธรรมในบริบทอื่นต่อไป หรืออาจศึกษาความยุติธรรมกับตัวแปรอื่นก็ได้ เช่น ความยุติธรรม กับ เสรีภาพ เป็นต้น

3. อันที่จริงก็มีหนังสือที่วิเคราะห์ตีความสามก๊กอยู่มากพอสมควร แต่ก็มักจะวิเคราะห์ในแง่มุมมองของนักบริหาร หรือยุทธศาสตร์ในการจัดการ ทั้งๆที่ตัวบทสามก๊กนั้นสามารถศึกษาไปได้ไกลกว่านั้นมาก เช่น แนวคิดเรื่องผู้หญิงในสามก๊ก หรือ รัฐในอุดมคติของสามก๊กคืออะไร? หรือเอาตัวบทสามก๊กมาเปรียบเทียบกับมหากาพย์โอดิสซีย์ เป็นต้น จึงขอเสนอแนะให้มีการศึกษาเกี่ยวกับสามก๊กมากขึ้นในหลายประเด็น คุณูปการของสามก๊กมีมาก ไม่ว่าจะเป็นความงามทางวรรณศิลป์ ความหมายทางการเมือง คุณธรรมของนักปกครอง การที่มีคนสนใจประเด็นสามก๊กมากขึ้นอย่างน้อยก็เป็นการช่วยกันกำจัดคำถามที่ว่า อ่านสามก๊กก็ครบรอบ? และ เข่าว่ากันว่าคนที่อ่านสามก๊กครบสามรอบนั้นคบไม่ได้จริงหรือ? ให้หมดไป

สรุปสุดท้าย

การยอมรับในความยุติธรรมว่าเป็นความยุติธรรม² สอดคล้องหรือไม่อย่างไรกับการยอมรับว่าผู้มีอำนาจนั้นมีอำนาจ และการที่ผู้มีอำนาจได้ใช้อำนาจที่เขามีนั่นเป็นสิ่งที่ยุติธรรม

²คงจะไม่มีผู้มองว่าความยุติธรรมนั้นไม่ยุติธรรมเป็นแน่แท้